

61/41 Fussilet Suresi

1. “Hâ, Mîm” mukattaa harfleridir. Anlamı için bkz.

www.fcr.com.tr/kuranaydinligi/hurufumukattaa

2. “Tafsil” kelimesi açıklama anlamının yanı sıra harmanlama ve düzenleme anlamına da gelmektedir (Sarmış, “Bazı Ayetlerin Çevirisi ve Yorumlanması Üzerine”, *Eskiyeşi*, sayı 26, Bahar 2013, s. 201-239, sayı 28, Bahar 2014, s. 177-222).

3. Bu ayet, Mekkeli müşriklerin de tıpkı Yahudiler gibi dinin gereği olan ahiret inancını ve zekât ibadetini kaybettiklerini göstermektedir (19/Meryem 13, 31, 55, 59). Zekât kelimesi Allah’a itaat ve ihlas (arıdurı tevhid) manalarına da gelmektedir (Buharî, Tefsir 9/136).

4. Bu iki ayette “evre” diye çevirdiğimiz “gün” kelimesinin anlamı için bkz. 10/Yunus 3; 32/Secde 4. Ayrıca 9. ayette müşriklerin kâfir olduğu açıkca dile getirilerek küfrün inkârdan ibaret olmadığı ortaya konmaktadır.

5. Tefsirciler, insanlara musallat olup yoldan çıkarıanları şeytanlar olarak değerlendirmiş ve Zuhruf 36. ayeti delil getirmişlerdir (Zemahşerî, *Keşşaf*; Ebussuûd, *İrşad*). Şeytanlığın saptırıcı bir sıfat olduğu ve insanların genelde yakınlık hissettikleri kişilerce saptırıldığı anlaşılmaktadır.

6. Bu ayette ve ilerde gelecek ayetlerde müşriklerin müminlere yaptığı işkencelere karşılık daha büyük işkence tehditleri gelmektedir. Çünkü bir sonraki ayette ve 19. ayette müşrikler için ilk defa “Allah düşmanı” ifadesi kullanılmaktadır. Bazı ayetlerde iyiliğe kat kat ödül vaadedilirken, kötülüğe sadece karşılığı vaadedilmektedir (6/En’am 160). Burada kat kat fazla verileceği vaat edilen azap ise işkencenin karşılığı olabilir. Bu işkenceler dayanılmaz hale geldiği için bundan önce inen 39/Zümer 10. ayette hicrete izin verilmiş ve Müslümanların bir kısmı Habeşistan’a sığınmışlardır.

7. Müşriklerin cin inancı için bkz. 68/Kalem 2; 53/Necm 19-26; 72/Cin 1-15; 38/Sâd 36-38; 6/En’am 100; 37/Saffat 158; 34/Sebe 12-14.

8. “Hüsün” kelimesi hem güzelliği hem iyiliği içermektedir. Ayetin konusu tevhid ve şirk tartışması olduğu için sözün güzelliğinden çok doğruluğunu da ifade etmektedir. Bu nedenle İbn Abbas, hem bu ayetleri hem de 23/Müminun 96. ayeti tevhidin kesin delillerle ortaya konması ve şirkin çürütülmesi anlamında değerlendirmiştir (Maverdî, *en-Nüket*; Zemahşerî, *Keşşaf*). Ayetlerin geçtiği bağlam da İbn Abbas’ın görüşünü destekler niteliktedir. Ayrıca doğruyu güzellikle savunmak ayetin genel ifadesine dâhil olmakla birlikte yumuşak sözün her inkârcıyı dost yapmayacağına da bilinmesi gerekir. Nüzûl sebebini Ebu Cehil ile ilişkilendirenlerin Ebu Cehil’in dost olmadığını göz önüne almaları gerekirdi. Oysa ancak hakikati anlayan sabırlı ve hissedar insanın samimi bir dost olma imkânı vardır.

9. Şeytanların kışkırtmasından Allah’a sığınma öğüdüyle kâfirlerin ortamı germesine fırsat vermeme telkin edilmiş olabileceği gibi, kâfirlere meyletme konusunda şeytanın vereceği vesveseden korunmanın gerekliliği de vurgulanmış olabilir.

10. Ayetin orijinalinde, “Eğer O’na ibadet ediyorsanız...” ifadesi yer almaktadır ki müşriklerin Güneş’e ve Ay’a secde ederken Allah’a ibadet kastıyla yaptıkları anlaşılmaktadır. Çünkü onların taptıkları tanrıları, Allah ile kendileri arasında aracı kabul ettikleri çok açıktır. Bkz. 39/Zümer 3.

11. “İhtezzet ve rabet” kelimelerine genelde titreşip kabarma anlamı verilse de Zemahşerî ve Razî, “rabâ” kelimesinin “Yerin bitki bitirmesi ve büyütmesi” anlamında kullanıldığına işaret etmektedirler (*Keşşaf; Mefatihü'l-Gayb*). Zaten bu cümlenin devamında da toprağın, dolayısıyla bitkilerin dirtilmesine yani canlanmasına atıfta bulunmaktadır.

12. Tefsirciler, 41. ayetin başında yer alan başlangıç ifadesinin cevabını ya mahzuf kabul etmiş ya da 44. ayetin sonunda aramışlardır. 44. ayeti cevap kabul eden yaklaşımı tasvip etmeyenler ya cevabı başka yerde aramış veya mahzuf kabul etmişlerdir (Razî, *Mefatihü'l-Gayb*). Örneğin, Zemahşerî, bu cümleyi bir önceki ayetten bedel, bir açıklama kabul etmiş (*Keşşaf*); Elmalılı Hamdi Yazır da bu görüşü tercih etmiştir (*Hak Dini*). Oysa bu, cümlenin gramatik yapısına çok da uygun görünmemektedir. Bizim kanatimize göre bütün sıkıntı, cevabî açıklamayı tekil bir lafız olarak görme alışkanlığından kaynaklanmaktadır. Kâfirlerle ilgili başlangıç cümlesinin ardından gelen ve 44. ayetin sonuna kadar devam eden Kur’an’la ilgili bütün açıklama, kâfirlerin Kur’an’a yaptıkları bütün ithamlara cevap niteliğindedir. Çünkü onlar, önyargılarından dolayı Kur’an’ı insan uydurması kabul ediyor ve anlamadan reddediyorlardı.

13. “Batıl” kelimesine verilen bu anlam için bkz. Maverdî, *en-Nüket*.

14. “Hayr” kelimesinin bu anlamı için bkz. Zemahşerî, *Keşşaf*.

15. Ayette geçen hayır ve şer kelimelerinin henüz bizim kullandığımız anlamda kavramlaşmadığı, yani mutlak anlamda iyilik ve kötülük şeklinde ifade edilmediği görülmektedir. İnsanın elde ettiği mal ve mülkün Allah’a ait olduğu, sıkıntılarında insanın yapıp ettikleri yüzünden başına geldiği düşünülürse “Hayrın Allah’tan, şerrin insanın kendisinden kaynaklandığı”na dair ayet daha iyi anlaşılacaktır (4/Nisa 79).

16. Kur’an’ın bütün sözleri ayet olduğu gibi onun haber verdiği görülen ve görülmeyen bütün olaylar, anlamı ve mesajı olan bütün nesnelere de ayettir. Ayet kelimesinin anlamı mucize ile ortaktır. Dolayısıyla bu ayet, gelecekte müşrikler üzerinde gerçekleşecek olayları, ufuklarında açıkça görecekları ve can evinde hissedecekleri azabı haber vermektedir. İşkence altında sabreden müminler için müjde, kâfirler için tehdit olan bu vaadin şahidi Allah’tır. Bu vaadin gerçekleştiğini şu ayetin içeriğinden anlıyoruz: “Onlarla savaşın ki Allah onları sizin elinizle cezalandırsın; onları rezil edip sizi galip kılsın.” (9/Tevbe 14).